

6.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Aanleiding en achtergrond

In de raadsvergadering van 16 februari 2006 heeft de raad de nota "Weerstandsvermogen & risicomangement" vastgesteld.

Risicoprofiel

Jaarlijks worden de in de begroting genoemde risico's beoordeeld op basis van de kans dat het risico zich kan voordoen en het bedrag dat daarmee gemoeid kan zijn. In de programmaverantwoording 2016 waren 39 risico's voor onze gemeentelijke exploitatie in beeld per 31-12-2016. Bij de laatste actualisatie voor de programmabegroting 2018 blijven in totaal 39 risico's voor onze gemeente exploitatie. In het onderstaande overzicht worden de risico's gepresenteerd die voor tenminste € 100.000,00 bijdragen aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Daarnaast hebben we de risico's die bij onze grondexploitaties zijn benoemd ook in deze weerstandsparagraaf opgenomen. Hiermee wordt een totaalbeeld van alle risico's gegeven.

Belangrijkste financiële risico's			
Risico	Kans	Financieel gevolg maximaal	Benodigde weerstandscapaciteit
Risico m.b.t. ontwikkelingen in de Binnentuin	32%	€ 2.810.240,00	€ 888.100,00
Strategische grondvererving	10%	€ 2.000.000,00	€ 200.000,00
Ontwikkelingen bij gemeenschappelijke regeling, uitbreiding takenpakket, begrotingstekorten e.d.	40%	€ 300.000,00	€ 120.000,00
Slechte, ontoereikende verkeersveiligheid	50%	€ 300.000,00	€ 150.000,00
Rijksbudget inclusief algemene uitkering wordt naar beneden bijgesteld of stijgt te weinig t.o.v. kostenstijging	30%	€ 350.000,00	€ 105.000,00
Aftreden wethouder	75%	€ 150.000,00	€ 112.500,00
Milieueffecten op de leefomgeving als gevolg van onvolledige/onjuiste uitvoering van milieuwetgeving c.q. vertaling in bestemmingsplannen.	10%	€ 1.000.000,00	€ 100.000,00
De gemeente moet een deel van de saneringskosten zelf dragen van bekende en onbekende saneringen.	10%	€ 1.000.000,00	€ 100.000,00
Totaal grote risico's		€ 7.910.240,00	€ 1.775.600,00
Overige risico's		€ 3.546.639,00	€ 924.878,00
Strategische gronden			
Binnentuin Zuid-west te Rucphen	10%	€ 196.000,00	€ 19.600,00
Hofstede (Rucphen Zuid) - ontwikkeling te verwachten in 2017 ev	10%	€ 670.000,00	€ 67.000,00
Uitbreiding Struikhei	20%	€ 74.500,00	€ 14.900,00
Totaal risico's strategische gronden:		€ 940.500,00	€ 101.500,00
Totaal risico's gemeentelijke exploitatie		€ 12.397.379,00	€ 2.801.978,00
Risico's grondexploitatie:			
Hooghei - financieringskosten		€ 5.200,00	€ 5.200,00
De Binnentuin - grondverkopen en financieringskosten		€ 681.991,00	€ 681.991,00
Emmausplein St. Willebrord - grondverkopen en financieringskosten		€ 362.756,00	€ 362.756,00
Centrumplan Rucphen- grondverkopen, kosten bouw-en woonrijpmaken en financieringskosten		€ 597.279,00	€ 597.279,00
Ukkenburg, globale calculatie en financieringskosten		€ 6.969,00	€ 6.969,00
Totaal risico's grondexploitatie		€ 1.654.195,00	€ 1.654.195,00
Totaal gemeentelijke risico's		€ 14.051.574,00	€ 4.456.173,00

Door het management wordt dit risicoprofiel periodiek geactualiseerd. Door voortdurend adequate beheersmaatregelen te nemen wordt de benodigde weerstandscapaciteit zo laag mogelijk gehouden. Via de geijkte P&C documenten (m.n. de begroting en de jaarrekening) informeren wij u over de ontwikkelingen rondom het risicoprofiel en het weerstandsvermogen. Indien nodig worden aanvullende maatregelen voorgesteld.

Naast een goede inventarisatie van risico's is per risico ook de kans en het mogelijke financiële gevolg in beeld gebracht. Op basis hiervan wordt het financiële risico van alle risico's samen op € 14.051.574,00 geschat. De onderkende risico's zullen echter niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Het is dan ook niet noodzakelijk het totale risicobedrag te reserveren. Om een reëel bedrag te calculeren is daarom ingeschat wat de kans is dat een risico zich voordoet. Voor de grondexploitatie gaan we vooralsnog uit van een kans op de genoemde risico's van 100%. Om dit risicobedrag af te dekken is een weerstandsvermogen benodigd van € 1.654.195,00. Voor de overige risico's kan worden volstaan met een weerstandsvermogen van € 2.801.978,00 (risicobedrag x kanspercentage). Omdat wordt ingeschat dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen kan met 90% van dit berekend bedrag alle risico's worden afgedekt (€ 2.521.780,00). Voor de meerjarenperiode 2018 – 2021 kunnen alle risico's, inclusief grondexploitaties, worden afgedekt met een bedrag van € 4.175.975,00.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Voor de begroting 2018 is voor het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit uitgegaan van de cijfers per 1 januari 2018. In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven:

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Algemene reserve per 01-01-2018	€ 5.395.483
Reserve grondexploitatie	€ 2.328.029
Totale beschikbare weerstandscapaciteit	€ 7.723.512
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 4.175.975
Vrij besteedbaar	€ 3.547.537

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 7.723.512,00}}{\text{€ 4.175.975,00}} = 1,85$$

De waardering van deze ratio blijkt uit onderstaande tabel "Weerstandsnorm". Deze normtabel is afkomstig uit de nota "Weerstandsvermogen & risicomanagement".

Weerstandsnorm		
Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio van de gemeente Rucphen valt in klasse B.

Bijzonderheden en nieuwe risico's

Risico's ontwikkeling Binnentuin

In de Kadernota 2018 zijn de risico's voor de Binnentuin geïnventariseerd. De risico's werden gekwantificeerd op € 888.100,00. Deze risico's zijn ongewijzigd gebleven voor 2018 en opgenomen bij de belangrijkste financiële risico's.

Ontwikkelingen weerstandsv Vermogen 2018

Naast de risico's zijn in de Kadernota 2018 ook de toekomstige toepassingen van de algemene reserve besproken. Te weten:

Binnentuin

Met betrekking tot de ontwikkeling in de Binnentuin is aangegeven dat naar verwachting op de grondexploitatie een boekwaarde resteert op de grondexploitatie van € 2.723.000,00. In de Kadernota 2018 is voorgesteld om dit bedrag te bekostigen uit de algemene reserve. In het kader van de Ruimte voor Ruimte ontwikkeling is van de Provincie een bedrag ontvangen dat wordt ingezet voor de landschappelijke ontwikkeling in dit gebied. Het tekort op de grondexploitatie en daarmee de toewijding van de algemene reserve, daalt daardoor met € 170.000,00.

Tenniscomplex in de Binnentuin

Op 23 mei 2017 en 26 september 2017 bent u op de hoogte gebracht van het voornemen om op gronden van het bedrijventerrein van de Binnentuin de realisatie van een tenniscomplex mogelijk te maken. De betreffende gronden dienen hiervoor afgewaardeerd te worden voor een bedrag van € 448.800,00.

Storting in reserve Kadernota

Om de eenmalige claims uit de Kadernota 2018, door u vastgesteld op 6 juni 2017, te bekostigen, wordt de reserve Kadernota voor een bedrag van € 170.000,00 aangewend. Zoals gebruikelijk is de reserve Kadernota gevoed met dit bedrag ten laste van de algemene reserve.

Voortzetting exploitatie de Vijfsprong

In 2018 zal de algemene reserve ook worden aangewend voor een bedrag van € 200.000,00 ten behoeve van het voortzetten van de exploitatie Vijfsprong zoals besloten in de raad van 8 juli 2015.

Koersdocument Omgevingswet en herijking promotiebeleid

In uw vergadering van 20 september 2017 heeft u besloten middelen beschikbaar te stellen voor deze onderwerpen. Gezien het incidentele karakter zal de reserve kadernota worden gevoed met de genoemde bedragen ten laste van de algemene reserve.

resume toekomstige ontwikkelingen weerstandscapaciteit	
Grondexploitatie Binnentuin	€ 2.553.000
Tenniscomplex TV Rico	€ 448.800
Storting in reserve Kadernota	€ 170.000
Voortzetting exploitatie de Vijfsprong	€ 200.000
Koersdocument Omgevingswet	€ 150.000
Herijking promotiebeleid	€ 17.624
totaal toekomstige ontwikkelingen	€ 3.539.424
Vrij besteedbaar	€ 3.547.537
resterende vrij besteedbare middelen	€ 8.113

Op basis van deze (verwachte) uitnamen uit de algemene reserve in 2018 zal het vrij besteedbare deel van de weerstandscapaciteit volledig zijn besteed. Het is zeer gewenst de algemene reserve in de toekomst te laten toenemen.

Kengetallen

Kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een provincie of gemeente. Om dit te bereiken is voorgeschreven dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing de volgende kengetallen bevat:

Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De netto schuldquote geeft de hoogte van de schulden van gemeente Rucphen aan ten opzichte van de totaal baten. Het percentage gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen geeft aan hoeveel schulden zijn doorgeleend aan derden. De schuldquote geeft daarmee een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen.

Solvabiliteitsratio

Het solvabiliteitsratio geeft aan in hoeverre de gemeente Rucphen voldoende eigen vermogen bezit om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatie

Aan grondexploitatie kunnen risico's verbonden zijn, door bijvoorbeeld herwaardering. Het percentage grondexploitatie geeft aan of de gemeente Rucphen relatief veel grond heeft en loopt daardoor veel risico loopt. Voor het percentage grondexploitatie geldt: hoe lager dit percentage, hoe beter.

Structurele exploitatieruimte

Dit percentage geeft aan of de gemeente Rucphen voldoende structurele baten heeft om haar structurele lasten te dekken. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen. Voor het percentage structurele exploitatieruimte geldt: hoe hoger dit percentage, hoe beter.

Belastingcapaciteit

De hoogte van de belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het geeft aan op de gemeente Rucphen relatief veel belastingen heft en of er ruimte om deze belastingen te verhogen. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze.

Kengetallen weerstandsvermogen en risicobeheersing	Verloop van de kengetallen		
	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Kengetallen:			
Netto schuldquote	21,3%	44,0%	71,2%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	23,4%	46,3%	72,1%
Solvabiliteitsratio	62,5%	52,8%	46,9%
Grondexploitatie	18,7%	20,1%	20,3%
Structurele exploitatieruimte	2,0%	-0,4%	-0,3%
Belastingcapaciteit	98,3%	89,8%	96,7%

Er zijn geen landelijke normen voor de kengetallen omdat deze erg afhangen van de lokale situatie. De gemeenteraad kan zelf normen stellen voor deze kengetallen.

In 2018 en verder zien we stijging in de netto schuldquote (gecorrigeerd) als direct gevolg van het aan te trekken lang vermogen om onze regulier- en investeringsuitgaven te kunnen financieren. De verwachting is dat deze meerjarig zal blijven toenemen.

Het toenemen van de leningenportefeuille is ook een de oorzaak van de daling in het solvabiliteitsratio. De combinatie met een afname van de (bestemmings-)reserves zorgt voor een verlaagde financiële weerbaarheid.

De gemeente Rucphen heeft relatief veel grond ten opzichte van de totaalbaten uit de programma's en loopt hierbij relatief meer risico bij bijvoorbeeld een herwaardering van de gronden.

De structurele exploitatieruimte in 2018 is voldoende/onvoldoende om de structurele lasten te dragen. Structurele tegenvallers kunnen niet worden opgevangen binnen de exploitatie, wat een negatief effect heeft op de reserves.

Het percentage belastingcapaciteit zal in 2018 verder dalen t.o.v. het landelijk gemiddelde als gevolg van de bevrozing van de OZB- en daaraan gekoppelde tarieven. Dit betekent dat er voor Rucphen meer ruimte ontstaat om de tarieven te verhogen naar het landelijk gemiddelde. Of dit daadwerkelijk gebeurt is een beleidskeuze.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

De gemeente Rucphen staat in 2018 garant voor een 6-tal geldleningen voor sportverenigingen en sociaal culturele instellingen. Het bedrag waarvoor garant gestaan wordt is per 1 januari 2018 € 513.516,00. Het oorspronkelijke bedrag van deze leningen bedroeg € 785.554,00.

In onze vergadering van 26 september 2017 hebben wij besloten garant te staan voor een tweetal leningen voor de realisatie van een nieuwe tennisaccommodatie voor Tennisvereniging RICO. Aangezien deze lening nog niet daadwerkelijk is opgenomen, is deze nog niet in onderstaand overzicht verwerkt.

Voor de Nationale Hypotheekgarantie staat de gemeente Rucphen garant voor 36 hypotheekleningen met een nominale waarde van € 0,8 mln. Bovendien is er een achtervangovereenkomst met Thuisvester voor 14 leningen met een schuldrestant van ruim € 78 mln euro per 1 januari 2018.

nr	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Percentage gewaar- borgd	Oorspron- kelijk bedrag	Restant bedrag begin jaar	Restant bedrag eind jaar
SPORT						
1	Bouw kantine	v.v. R.S.V.	100%	36.302	8.712	7.260
2	Bouw clubhuis	Tennisclub "Hooghei"	100%	142.941	31.901	30.449
3	Financiering v.d. bedrijfsvoering	R.K.S.V. Rood-Wit	100%	60.000	35.117	33.113
4	Nieuwbouw schietbaan	De Koningsschutters	100%	400.000	316.524	296.524
5	Renovatie 6 tennisbanen	TV de Bocht	100%	115.000	115.000	107.333
SOCIAAL CULTUREEL WERK						
6	Verbouw/uitbreiding gemeenschapshuis	St. Agora / St. Gemeenschapshuis De Vaart	100%	31.311	6.262	5.010
TOTAAL				785.554	513.516	479.689
GARANTIE'S I.V.M. WONINGBOUW						
NATIONALE HYPOTHEEKGARANTIE			2018	2017	2016	2015
Aantal hypotheekleningen			36	44	52	58
Som van de nominale bedragen (x € 1 mln)			0,8	1,2	1,5	1,9
WAARBORGFONDS SOCIALE WONINGBOUW (achtervang Thuisvester)			2018	2017	2016	2015
Aantal leningen			14	14	14	14
Schuldrestant (x € 1 mln)			78,0	78,0	78,0	78,0